

Trygdebløffen fra NHO

VELFERDSFELLEN

Roger Valhammer,
Ap i Bergen

IKKE BARE VILLEDET NHO i sine faktabolker og i sine påstander om trygd og arbeidsliv, de prøvde med ett enkelt ord å snu premissene for debatten: Velferd gikk fra å være et gode til bli et problem i løpet av en dag. Andre har skrevet glimrende om dette allerede, så jeg skal la den retoriske debatten ligge. Jeg vil likevel dvele litt med det jeg kaller NHO og høyresidens trygdebløff.

NHO hevdet altså at det kommer en «trygdebølge», i tillegg til den bedre kjente «eldrebølgen», og baserte sin argumentasjon blant annet på påstanden om at «en stadig større andel av befolkningen er utenfor arbeidslivet». Begrunnelsen for dette er at det nå er flere på ulike trygdeordninger enn tidligere – i prosent av befolkningen. Det er i og for seg riktig, men å påstå at flere dermed står utenfor arbeidslivet er direkte feilaktig. Sannheten er den motsatte – og jeg kan ikke fatte og begripe at en organisasjon som NHO i forkant av denne konferansen ikke konfererte med SSB sine tall. Jeg skal likevel besinne meg fra å kalle det en bevisst bløff, men uimot sagt kan påstanden ikke stå.

FOR FAKTA ER følgende: Stadig færre er utenfor arbeidslivet. Eller for å si det på en annen måte, stadig flere trår inn i arbeidslivet. Ved inngangen av 2011 er Norge faktisk det landet i verden med tredje høyest sysselsettingsgrad. Og det er blitt flere og flere i arbeid for hvert eneste år siden år 2000.

Det NHO kaller en «trygdebølge» er derfor ikke annet enn at andelen av dem som sto utenfor arbeidslivet (og uten stønad fra det offentlige) som har trådt inn i enten arbeid eller over i en stønadsordning, har begge økt. Noe som selvsagt hører sammen, for jo flere som har en arbeidsinntekt, jo flere har rett på ulike stønadsordninger – det være seg trygd, sjukepenges eller AFP.

DETTE ER MED andre ord ikke en problematisk bølge. Det er i stor grad en gledelig utvikling. Så skal vi selvsagt likevel jobbe for at flere som i dag er utenfor arbeidslivet skal få gleden av å jobbe gjennom tilpasset arbeidsplass, at færre skal skvises ut, og at spesielt unge må tilbys muligheter som gjør at færre havner utenfor arbeids-

VELFERDSKAKEN: I 2011 er Norge det landet i verden med tredje høyest sysselsettingsgrad – verdien av å jobbe er stor for enkeltmennesket og samfunnet tjener på at de som får lov å arbeide – og velferds-kaken holder til alle. ARKIVFOTO

livet i ung alder dersom det er mulig å unngå.

Det kan vi enes om, men det er ikke på grunn av en teoretisk «trygdebølge» uten empirisk dekning. Eller fordi NHO klarer å svartmale et arbeidsmarked og en velferdsmodell som begge må kunne sies å, i all beskjedenhet, ligge i verdenstoppen. Nei, det er fordi verdien av å jobbe er stor for enkeltmennesket og fordi samfunnet tjener på at flest mulig som har mulighet til det får lov å arbeide.

MEN DE ARGUMENTENE som NHO prøver å bygge grunnlaget for må knuses i sin spede begynnelse. Da sikter jeg til argumentene om at incentivene for å gå på trygd er for gode: At ytelsene må ned. Man kan høre tenketanken Civita allerede, men Høyre og Frp tør ikke å si det helt ennå. Men dersom illusjonen om velferdsfellen og trygdebølgen får sette seg er grunnen lagt for å foreslå det ut fra ren og skjær økonomisk ansvarlighet.

Mange på høyresiden og i NHO argumenterer med at grun-

nen til at det er så høy sysselsetting i Norge, sammenlignet med andre land, er den høye andelen kvinner. Derfor må man heller se på hvor mange som lever på stønad. Siden det tallet som nevnt er relativt høyt må vel den norske modellen og trygdeordningene være ineffektive og lite produktive? Feil.

LA MEG SITERE forskningsleder ved SSB, Roger Bjørnstad:

«**Jo flere som har en arbeidsinntekt, jo flere har rett på ulike stønadsordninger**

«For det første er en viktig årsak til at antallet som lever av offentlige stønader er høyt i Norge, at svært mange kvinner med tidligere arbeidsinntekt er trygdet (...) For det andre

er det trolig en årsakssammenheng mellom høy yrkesdeltakelse blant kvinner og mange kvinner på trygd, siden man for å få trygd i Norge i hovedsak må ha hatt arbeidsinntekt» (DN 09.12.2010). Med andre ord må man fjerne kvinnene i trygdesammenlikninger dersom man skal fjerne dem fra sysselsettingsstatistikken.

Men det viktige her er at denne «arbeidslinja» i trygderet-

tighetene (svangerskap, fødsel, sykdom og uførhet for å nevne noe) derfor kan være forklaringen på hvorfor så mange kvinner, sammenlignet med de fleste andre land, velger en yrkeskarriere.

MEN DET VIKTIGSTE poenget, og sterkt knyttet til illusjonen om velferdsfellen, kommer her: Den høye trygdingen i Norge er særlig høy i grupper der mange også er sysselsatte sett i forhold til andre land. Med andre ord gjelder ikke bare logikken ovenfor kvinner, men de fleste grupper der vi har høyere sysselsetting (og trygding) enn sammenlignbare land. Dette mer enn indikerer at alternativet for de som er på trygd i Norge neppe er å være sysselsatt. Alternativet er å bli forsørget av familien.

La meg derfor konkludere ved å igjen gjøre Bjørnstad en visitt:

«Det virker altså ikke som at trygdene i Norge fører til mange utenfor arbeidslivet. Snarere tvert imot. Trygdene er utformet slik at de belønner en lang yrkeskarriere, og Norge er blant landene i OECD med høyest sysselsetting blant eldre» (DN 09.12.2010).